

УДК: 81'42

ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНІ ДОМІНАНТИ НАУКОВОГО ТЕКСТУ**Н. Г. Іщенко, В.В. Ліпінська***Національний технічний університет України**«Київський політехнічний інститут»*

Стаття присвячена опису лексико-граматичних домінантів наукового тексту, які складають семантичне ядро всього тексту і впливають на інші як однорідні, так і різнорідні мовні одиниці, що належать до певного рівня системи мови, визначенню наукового стилю як виду комунікації, виявленню його характерних особливостей, виділенню основних його жанрів.

Ключові слова: науковий стиль, домінанта, термін, професіоналізми, номенклатура, запозичення, афіксація

Дослідження наукового тексту набуває в даний час особливої значущості. Це пов'язано з цілим рядом чинників, серед яких можна назвати такі: процес глобалізації, що охоплює всі сторони суспільного життя, у тому числі і науку; активізація міжкультурної наукової комунікації як наслідок цього процесу; неослабний інтерес до проблем тексту взагалі і наукового тексту зокрема, обумовлений місцем тексту в процесі комунікації, і в той же час недостатня вивченість феномену наукового тексту в міжкультурному, соціальному і комунікативно-когнітивному аспектах; визнання англійської мови глобальною мовою міжкультурної наукової комунікації; поява нової парадигми опису мови, а разом з нею і нових якісних методів дослідження, – все це приводить до усвідомлення необхідності подальшого вивчення такого складного явища, як науковий текст. Історія вивчення проблеми наукового тексту (московська школа О.С. Ахманової: Н.Б. Гвішиані, М.М. Глушко, С.Т. Багатирева, Л.А. Городецька, Г.А. Діанова, А.І. Комарова і ін.; Л.С. Бархударов, Н.П. Беспалова, Е.В. Бреус, А.Ф. Варварін, Т.З. Гуськова, М.Д. Гутнер, Г.М. Зіборова, Т.А. Зражевська, Е.Я. Іофік, А.А. Карімов, К.Н. Котлярова, В.Н. Комісарів, В.Н. Крупнов, Н.Г. Лазарева, А.В. Міхеєв, Е.Н. Муратов, П.Р. Палажченко, Я.І. Рецкер, В.Н. Трибунська, Н.В. Федюшкина, А.Д. Швейцер, В.М. Яшині ін.) виявила ряд принципових розбіжностей в поглядах на досліджуваний феномен і відсутність уніфікованого підходу до визначення його організації, критерії, умов породження і розуміння.

Актуальність цієї роботи визначається й зумовлюється недостатньою лінгвістичною розробленістю питання специфіки наукових текстів, їх організації та засобів їх вираження.

Мета дослідження полягає у виявленні особливостей лексичних та граматичних домінантів та їх функціонуванні у англійському науковому тексті.

Відповідно до мети дослідження передбачається виконання таких завдань:

– з'ясувати сутність поняття «науковий стиль» та встановити його мовні та позамовні риси ;

- розглянути види й жанри наукового стилю;
- проаналізувати лексичні доміанти наукового стиля: терміни, фахову лексику, запозичення та ін.;
- виявити граматичні доміанти наукового стиля та зробити їх аналіз.

Науковий стиль – це функціональний стиль літературної мови, який є засобом спілкування в галузі науки і навчально-наукової діяльності. Йому властивий ряд особливостей, серед яких виділяють: попереднє осмислення вислову, монологічний характер, строгий відбір мовних засобів, тяжіння до нормованої мови. Саме тому вважається, що даний стиль мовлення подає логічну, структуровану інформацію, яка є корисною у процесі навчання та наукової діяльності. Науковий стиль реалізує передусім інтелектуально-комунікативну функцію, оскільки головним його завданням є передача наукового знання, наукового пізнання, що завжди орієнтоване на комунікацію. Сферою використання наукового стилю є наукова діяльність, науково-технічний прогрес суспільства, освіта. Це стиль наукових праць з різних галузей науки і техніки, виробничого й господарського життя, навчальної літератури, науково-популярних видань, який характеризується широким використанням абстрактних понять, наукових і технічних термінів, номенклатурних назв. Оскільки він обслуговує професійно-наукову сферу, головною метою науковця є об'єктивний, зрозумілий, доказовий, точний і неупереджений виклад інформації, яка має впливати не на почуття, а на розум і свідомість читача [10, с.39]. Головне призначення наукового стилю — систематизація знань, пізнання світу, слугування для повідомлення про результати досліджень, доведення теорій, обґрунтування гіпотез, класифікацій, роз'яснення явищ, виклад матеріалу, представлення наукових даних суспільству.

Наукова мова повинна бути суворо доказаною, аргументованою, саме тому основною формою існування наукової мови є письмова, що пояснюється характерними її рисами. До цих рис належать: інформативність, поняттєвість і предметність, об'єктивність, логічна послідовність викладу, узагальненість, однозначність, точність, лаконічність, доказовість, переконливість, аналіз, синтез, аргументація, упорядкована система зв'язків між частинами висловлювання і пояснення причинно-наслідкових відношень, висновки, а також насиченість наукової мови термінами, що є видимим показником його наукової спрямованості.

Науковий стиль поділяється на такі основні підстилі: власне науковий, науково-популярний, науково-навчальний і науково-технічний. Зберігаючи основні ознаки стилю, кожний з підстилів і жанрів характеризується своїми особливостями використання мовних засобів. **Власне науковий** підстиль має інтернаціональну символіку, універсальні загальнонаукові терміни. **Науково-популярний** підстиль використовує й елементи художнього мовлення (епітети, порівняння, метафори), щоб зацікавити читача. **Науково-навчальний** характеризується доступністю викладу інформації, спрощеністю системи доведень, програмністю викладу матеріалу, спрямованою на активізацію

мислення мовця, поступовим, послідовним уведенням термінологічної лексики [9, с. 284]. Власне науковий підстиль подає інформацію, що стосується науковців конкретної галузі, тобто об'єднує наукову літературу, написану фахівцями для фахівців. Науково-популярний підстиль застосовується з метою доступного викладу інформації про наслідки досліджень для нефаківців, і використовується у неспеціальних часописах та книгах, подекуди навіть із застосуванням засобів художнього та публіцистичного стилів. Науково-навчальний підстиль поєднує в собі риси власне -наукового та науково-популярного підстилів. Такий підстиль функціонує в навчальних посібниках, підручниках і довідниках, та характеризується наявністю визначень, правил, пояснень, а також системою вправ і завдань.

Власне науковий підстиль мовлення включає також *науково-технічний* підстиль. Науково-технічне мовлення, орієнтоване на дотримання однозначності та точності, полегшує сприйняття нового матеріалу, адже головною стилістичною рисою науково-технічного тексту є точний і чіткий виклад матеріалу при майже повній відсутності тих виразних елементів, які дають емоційну насиченість [2, с. 244], тобто його емоційна нейтральність. Серед основних ознак науково-технічного підстилю виділяють: ясність і предметність тлумачень, логічну послідовність і доказовість викладу, узагальненість понять і явищ, точність і лаконічність висловлювань, аргументація та переконливість тверджень, однозначне пояснення причинно-наслідкових відношень, докладні висновки. З цього випливає головне призначення науково-технічного стилю – викладення результатів дослідження про людину, суспільство, техніку і явища природи, обґрунтування гіпотез, доведення істинності теорій, класифікація й систематизація знань, роз'яснення явищ, збудження інтелекту читача для їх осмислення, подання інформації.

Таким чином, можна стверджувати, що науковий стиль є чітко вираженим функціональним різновидом літературної мови зі своєрідною структурою на всіх рівнях. Кожний різновид цього стилю має особливий характер, специфіку використання та жанри, але всі вони виконують основну функцію стилю – пізнавальну та інформативну.

Науковий стиль виявляє цілий ряд лексичних та граматичних особливостей. У цій статті розглядаються основні домінанти наукового тексту, які складають семантичне ядро всього тексту і впливають на інші як однорідні, так і різнорідні мовні одиниці, що належать до певного рівня системи мови. *Під домінантою розуміється* один із членів певної групи, певного ряду чи певного ланцюгу мовних одиниць, що представляє основне значення, якому підлягають всі інші значення і який панує над іншими співзначеннями.

Найбільш типовою лексичною ознакою науково-технічного стилю є насиченість його термінами, термінологічними словосполученнями, професіоналізмами, а також наявність лексичних конструкцій, скорочень, абревіатур.

Науково-технічні терміни як мовні знаки, що репрезентують поняття спеціальної, професійної галузі науки або техніки, становлять суттєву складову

науково-технічного стиля і одну з головніших проблем – проблему дефініціювання. Ірина Гумовська, визначає термін – як слово чи словосполучення, що має спеціальне значення, виражає і формує професійне поняття, застосовується в процесі засвоєння наукових та професійних об'єктів і кореляції між ними [4, с. 14]. У своєму дослідженні І. Гумовська зазначає, що термін повинен:

- бути однозначним. Багатозначність терміна можна виявити тоді, коли зіставляються терміни певної галузі з термінами сусідніх галузей наук.
- не мати синонімів;
- відображати необхідні та достатні ознаки поняття, які створюють, з одного боку, узагальнення понять, а з іншого – їхню специфіку;
- проявляти ознаку системності [4, с.15]. Як видно з наведеного переліку ознак, науковець залишає поза увагою стилістичну нейтральність термінології. Проте відсутність емоційно-експресивного забарвлення впливає із третьої ознаки, описаної науковцем, а саме здатності терміна чітко передавати певне наукове поняття, а не ставлення до нього.

Специфіка термінів як особливого лексичного розряду слів полягає в тому, що вони створюються у процесі виробничої та наукової діяльності, внаслідок чого вони функціонують лише серед спеціалістів, які володіють відповідними науковими та виробничими реаліями, тобто макроконтекстом.

У межах лексичної системи мови терміни проявляють ті ж якості, що й інші слова, тобто їм властиві такі явища, як антонімія, ідіоматика. О дин і той самий термін може входити до різних терміносистем однієї мови, що спричиняє міжнаукову термінологічну омонімію, наприклад термін *reduction* зустрічається в галузі інформатики, юриспруденції, медицини, військовій та спортивній термінології, фонетиці та філософії тощо. У межах явища термінологічної омонімії важливим є питання контексту. Традиційно термінологи вважають, що термін не залежить від мовного середовища, у якому він перебуває. Принцип незалежності від контексту позначає вимогу, щоб термін завжди однаково розумівся представниками однієї професії. Тоді його однозначне трактування буде здійснюватися не через лексико-семантичну систему мови, а через систему наукових понять.

Якщо проаналізувати термінологію, яка вживається фахівцями певної галузі в наукових текстах, усному професійному мовленні, вводиться у словники тощо, то виявляється, що частина термінів використовується лише в цій галузі, а частина – і в інших. Це свідчить про те, що терміни неоднакові за ступенем спеціалізації їхнього значення. Залежно від ступеня спеціалізації значення терміни можна поділити на три основні групи [3, с.22]:

- **Загальнонаукові терміни**, тобто терміни, які вживаються практично в усіх галузевих термінологіях, наприклад: *system* - *система*, *tendency* - *тенденція*, *law* - *закон*, *conception* - *концепція*, *theory* - *теорія* і т. ін. Слід зазначити, що такі терміни в межах певної термінології можуть конкретизувати своє значення, пор.: *exchange system* - *валютна система*, *drain system* - *осушувальна система*.

До цієї категорії відносять і загально технічну термінологію (*device - пристрій, unit - агрегат*).

- **Міжгалузеві терміни** - це терміни, які використовуються в кількох споріднених або й віддалених галузях. Так, економічна наука має термінологію, спільну з іншими соціальними, природничими науками, наприклад: *amortization - амортизація, ecological consumption - екологічні витрати, private ownership - приватна власність*.

- **Вузькогалузеві терміни** - це терміни, характерні лише для певної галузі, наприклад: *leasing - лізинг, drain - дрена, chip - чип*.

У мовленні фахівців, крім термінів, широко побутують й інші спеціальні одиниці – **професіоналізми та номенклатурні назви**. Перші позначають спеціальні поняття, знаряддя чи продукти праці; другі – сукупність умовних символів, графічних позначень, греко-латинських назв на позначення певного маркування, тобто це те, що виражається іншими знаками. Вони і складають фахову лексику будь-якої мови й є лексичними домінантами науково-технічного тексту, як і терміни.

Існує думка дослідників, що професіоналізми та терміни – це клас слів та словосполучень, що збігаються. Так, Микола Максимович Шанський відзначає, що "професіоналізми – це спеціальні поняття, продукти праці, виробничі процеси. Тому їх називають інколи спеціальними словами або спеціальними термінами" [11, с. 124]. Дане тлумачення можна зрозуміти, якщо врахувати той факт, що спільними рисами для професійної лексики і термінів є спеціалізація значення та утворення на даній основі специфічних лексико-семантичних систем, обмеження кількості користувачів даною лексикою і сфер вживання.

Прихильники такого погляду є занадто категоричними в тому, що професіоналізми відрізняються більшою емоційністю порівняно з термінами. Професіоналізмами можуть виступати як неофіційні так і емоційно забарвлені еквіваленти до термінів: слово *slush*, що у повсякденному мовленні називає *сльоту, бруд, талий сніг*, вживається канадськими юристами в Британській Колумбії на позначення *дня судового засідання, де розглядаються дріб'язкові сімейні позови*. У цьому контексті слово набуває чіткого іронічного звучання.

На відміну від термінів, професіоналізми не мають чіткого наукового визначення й не становлять цілісної системи. Якщо терміни — це, як правило, абстрактні поняття, то професіоналізми — конкретні, тому що детально диференціюють ті предмети, дії, якості, що безпосередньо пов'язані зі сферою діяльності відповідної професії [5, с.123]:

— Слова та словосполучення, притаманні мові моряків: *cook – кок — кухар; galley – камбуз — кухня; crew('s) space – кубрик — кімната відпочинку екіпажу; forecastle – бак — носова частина корабля; moor – чалитися — приставати до берега; sail – ходити в море — плавати; compass – компас, Murmansk – Мурманськ, report – рапорт тощо*.

— Професіоналізми працівників банківсько-фінансової, торговельної та подібних сфер: *cash up* – зняти касу, *sum it up* – підбити, *size up* – прикинути баланс.

— Назви фігур вищого пілотажу в льотчиків: *spin* – шпонор, *barrel-roll* – бочка, *loop* – петля, *dive* – піке та ін.

— Професіоналізми користувачів ПК: *mainboard* – мама — материнська плата; *keyboard* – клава — клавіатура; *copy to* – скинути інформацію — переписати; *hard disk вінт* — вінчестер (жорсткий диск накопичення інформації).

— Професіоналізми музикантів: *sound record* – фанера — фонограма; *remix* – ремікс — стара мелодія з новою обробкою; *promote* – розкрутити (пісню, ім'я) — розрекламувати.

Здебільшого професіоналізми застосовуються в усному неофіційному мовленні людей певного фаху. Виконуючи важливу номінативно-комунікативну функцію, вони точно називають деталь виробу, ланку технологічного процесу чи певне поняття й у такий спосіб сприяють кращому взаєморозумінню. У писемній мові професіоналізми вживаються у виданнях, призначених для фахівців (буклетах, інструкціях, порадах). Професіоналізми використовують також літератори з метою створення професійного колориту, відтворення життєдіяльності певного професійного середовища у своїх творах.

Номенклатура – це сукупність назв конкретних об'єктів певної галузі науки, техніки, мистецтва тощо. Їх потрібно відрізнити від термінів, що позначають абстраговані наукові поняття. Номенклатуру становлять іменники та словосполучення, які передають як систему назв об'єктів певної науки, так і сукупність назв одиничних об'єктів (наприклад, у географічній номенклатурі – *The Black Sea* - Чорне море, *the Desna* - річка Десна), видові назви (у ботанічній лексиці назви дерев: *oak* – дуб , , *fir* – ялина). Існує номенклатура медична, мовознавча, хімічна, економічна (пор.: термін *currency валюта* і номенклатурні назви *dollar* – долар, *euro* – євро, *peso* – песо і т.п.), технічна (пор.: термін *furrow plough* – *fissure-cutter* – борознороб-щілиноріз і номенклатурні назви ДЩН-1, ДЩН-2) [3, с. 23].

Отже проблема розмежування професійної лексики та термінології залишається досить складною. Одні лінгвісти ставлять знак рівняння між ними, інші їх чітко диференціюють, треті кажуть по наявності спільних рис між ними.

Кількість термінів у розвинених мовах багатократно перевищує чисельність загальноживаних слів і досягає зараз кількох мільйонів лексичних одиниць. І ця величина невпинно зростає. Термінологічні одиниці надходять до мови різними шляхами. Більш популярним та виправданим є шлях утворення термінів шляхом запозичення з інших мов. На різних етапах становлення суспільства терміни запозичуються з різних мов, що зумовлюється різними історичними умовами і стають запозиченнями, які є базовими домінантами науково-технічного стилю. Так, музична і комерційна термінологія провідних європейських мов є, в основному, італійського походження (*legato* – *легато*, *adagio* – *адажіо*, *andante* – *анданте*, *bank* – *банк*,

aviso – *авізо*, *loro* – *лоро*), театральна – французького (*entr'acte* – *антракт*), спортивна – англійського (*football* – *футбол*, *sport* – *спорт*, *championship* – *чемпіонат*).

Сучасна українська термінологія також активно поповнюється новими одиницями – переважно запозиченнями з англійської мови, наприклад: *trust* - *траст*, *monitoring* - *моніторинг*, *marketing* - *маркетинг*, *file* - *файл*, *cursor* - *курсор*, *plotter* - *плотер*, *byte* - *байт*, *interface* - *інтерфейс*, *utility* - *утиліта*, *reevaluation* - *ревалюація* тощо. Одним зі шляхів засвоєння таких запозичень є поєднання їх з власномовними або давно запозиченими термінами, наприклад: *dumping prices* – *демпінгові ціни*, *clearing calculation* – *клірингові розрахунки*, *marketing analyses* – *маркетинговий аналіз*, *round lead* – *круглий лот*, *quasimoney* – *квазігроші*. Незважаючи на те, що українська мова частково асимілює чужі слова, велика кількість англіцизмів створює загрозу для зрозумілості національної терміносистеми.

Інші мови, у тому числі й українська, також мають внутрішні ресурси для називання нових понять. Більшість запозичень у них – це найчастіше данина моді. Для чого, скажімо, в українській мові потрібні нові терміни *distributor* – *дистриб'ютор* і *dealer* – *дилер*, коли на позначення тих самих понять у ній є слова: *база* та *продавець* (або *посередник*)? Так само зайвими є слова: *exclusive* – *ексклюзивний* (*винятковий*), *preventive* - *превентивний* (*попереджувальний*, *запобіжний*), *calculation* – *калькуляція* (*обчислення*), *option* – *опція* (*вибір*), *press release* – *пресреліз* (*довідка для преси*) тощо.

Причини існування в сучасній українській мові великої кількості термінів різноманітні, наприклад [8, с. 123]:

- запозичення терміна разом з новим поняттям: *bonus* - *бонус* - "додаткова винагорода", "додаткова цінова знижка";
- паралельне використання власного і запозиченого терміна в різних сферах (наприклад, у науковій і навчальній): *irrigation* - *іригація* - *зрошення*, *reimburse* - *рамбурсувати* - *повертати борг*, *percent* - *процент* - *відсоток*, *import* - *імпорт* - *ввезення*;
- пошук досконалішого терміна, внаслідок чого паралельно існують запозичення і власні терміни: *prolongation* - *пролонгація* - *подовження терміну дії угоди*;
- відсутність досконалого власного терміна, який би відповідав вимогам до терміна: *liquidator* - *ліквідат* - "юридична особа-боржник, до якої висунуто фінансові вимоги у зв'язку з її ліквідацією".

Ставлення до запозичених термінів є неоднозначним. Деякі термінознавці – так звані "пуристи" – заперечують потребу запозичати терміни з інших мов, натомість пропонуючи творити терміни виключно з ресурсів власної мови. Проте насправді це не завжди вдається. Таким чином, запозичення є продуктивним способом побудови нових термінів. Наукова термінологія має досить високу здатність сприймати іншомовні запозичення. Прямі запозичення формують спільний лексичний фонд у різних, не обов'язково споріднених мовах, що сприяє взаєморозумінню фахівців, які

розмовляють різними мовами. Це означає, що зростання словникового складу будь-якої мови за рахунок наукової термінології обов'язково супроводжуються процесом запозичення окремих іншомовних слів, особливо разом із запозиченням відповідного наукового поняття.

Словниковий склад мови постійно змінюється. Слова в мові утворюються не довільно, а за певними правилами, законами, які діють у словесному середовищі. Лексика наукового стилю може бути утворена за допомогою афіксації, тобто шляхом додавання до кореневих слів префіксів і суфіксів. Найпродуктивнішим суфіксом однослівних термінів є суфікс *-er (-or)*, за допомогою якого утворені іменники, що позначають особу, механізм або агрегат, що виконує певну дію [1, с.65], наприклад: *to consume* (споживати, поглинати, витратити) + *-er = consumer* (споживач, клієнт, замовник, покупець); *to adapt* (налаштовувати, пристосовувати) + *-er = adapter* (адаптер); *to accelerate* (прискорювати) + *-or = accelerator* (прискорювач, акселератор). За допомогою таких продуктивних суфіксів, як: *-ion, -ation, -ent, -ence, -ing* від дієслів утворені терміни, що виражають такі поняття: *to connect* (сполучати, зв'язувати) + *-ion = connection* (з'єднання, зв'язок); *to roam* (мандрувати, блукати) + *-ing = roaming* (роумінг), *module* (блок, модуль) + *-ation = modulation* (модуляція).

Процеси суфіксації також широко використовуються для створення нових прикметників [1, с.98]. Так, наприклад, суфікси *-ive, -able, -ible, -ent, -ant* використовуються для утворення прикметників з дієслів: *to interact* (взаємодіяти) + *-ive = interactive* (взаємодіючий, інтерактивний), *to port* (переносити, приєднувати) + *-able = portable* (портативний). Для утворення прикметників від іменників у терміносистемі використовуються суфікси: *-less, -ar*: *cell* (стілник) + *-ar = cellular* (стілниковий), *wire* (дрім) + *-less = wireless* (бездротовий).

Найактивнішими термінотворчими префіксами є наступні префікси: *de-* (*delay, decoder, decompression*), *in-* (*input, installation, insert*), *inter-* (*intercept, interactive, interface*), *multi-* (*multiplexing, multicast, multichannel*), *re-* (*repeater, reuse, reorder*), *dis-* (*disconnect, display, displacement*), *sub-* (*subnetwork, submenu, subscriber*), *trans-* (*transmission, transceiver, transponder*).

Найпродуктивнішим шляхом утворення термінів є словоскладання: *computer-friendly computer-czar, video-game, Videotext, video-card*.

Чисельними є новоутворення, що виникли шляхом простого складання основ (основоскладання) без з'єднувального елемента: *softkey, talktime, voicemail, airtime, smartphone*. Такі терміни є прикладом новоутворень, значення яких є сумою значень складових елементів. При утворенні таких нових лексичних одиниць не відбулося семантичного зсуву їх складових частин.

Ще одним розповсюдженим шляхом утворення термінів є аббревіація. Прикладами поширених аббревіатур можуть бути: *PC - personal computer, CD-ROM - compact-disc - read only memory, WWW- worldwide web, CAD - computer-*

aided design. Насиченість науко-технічних текстів скороченнями є відбиттям одного із способів інформаційної оптимізації повідомлення.

Серед типових рис науково-популярних текстів, що стосуються морфології, слід назвати переважно іменний стиль – перевагу іменних, а не дієслівних конструкцій, що дає можливість більшого узагальнення, з усуненням необхідності зазначення часу дії. З цієї ж причини у науковому стилі перевага надається пасиву, де необов'язково вказується діяч, а також неособовим формам дієслова. У даному стилі типовим є вживання форм теперішнього часу дієслова, і ці форми, характеризуючи досліджуване явище, мають позачасове значення. Позачасове значення набувають і форми минулого часу. Чергування форм теперішнього і минулого часу в інших стилях робить мову образною, "живописною", в науковому ж стилі чергування форм теперішнього і минулого часу вказують на закономірність явища, що підкреслюється контекстом

У науковому стилі частіше вживаються дієслова недоконаного виду, так як від них утворюються форми теперішнього часу, які, як вже сказано вище, мають позачасове узагальнене значення. Дієслова доконаного виду вживаються значно рідше і використовуються часто в стійких оборотах типу: *розглянемо ...; доведемо, що ...; зробимо висновки; покажемо на прикладах і т.п.* Частота вживання в наукових текстах пасивної форми дієслова пояснюється тим, що при описі механізму, процесу, структури увага зосереджується на них самих, а не на виконавцях дії.

У науковій мові частіше, ніж в інших стилях мови, вживаються короткі прикметники. Своєрідно виявляється категорія особи: значення особи зазвичай є ослабленим, невизначеним, більш узагальненим. Пояснюється це тим, що в науковій мові не прийнято вживати займенник 1 особи однини "Я". Його замінюють займенником "МИ". Прийнято вважати, що вживання займенника "МИ" створює атмосферу авторської скромності і об'єктивності [6, с.36]: *Ми досліджували і прийшли до висновку ... (замість: Я досліджував і прийшов до висновку ...)*. Або ж замість форми 1 особи однини і множини займенників "Я" або "МИ" в наукових текстах вживаються невизначено-особові і безособові речення.

Через розбіжності в будові англійської та української мов, у наборі їхніх граматичних категорій, форм та конструкцій зумовлені деякі граматичні особливості перекладу українською мовою англійських науково-популярних текстів. Так, в українській мові відсутні неозначений та означений артикли, що вживаються в англійській мові не тільки як певні означення, а й сигналізують про особливості розподілу інформації в англійському реченні. Так, наприклад, неозначений артикль може перекладатися числівником "один" (приклад 1.2), прикметниками "певний", "відомий" (приклад 1.3), вказівними займенниками "той", "такий" (приклад 1.4) тощо [7, с. 108]. 1.2. *The reaction resulted in a complex molecule.* – Внаслідок реакції утворилася одна складна молекула; 1.3. *It is just a form of coding.* – Це просто певна форма кодування; 1.4. *It is a world that by its very definition we hardly know how to describe.* – Це такий світ, який за визначенням нам важко зрозуміти і описати.

Означений артикль, як пропонує В.І. Карабан [6], може бути відтворено займенниками “цей”, “(ось) такий” (приклад 1.5), займенником “всі” (приклад 1.6) тощо : 1.5. *The argument is unconvincing.* – *Цей аргумент непереконливий*; 1.6. *This is true if the p's are complex.* – *Це правильно в тому випадку, коли всі p – комплексні.*

Таким чином, між артиклем та іменником створюється семантичний зв'язок, що впливає на значення іменника та уточнює смислові відтінки останнього.

Для наукової мови характерне вживання деяких прикметників і дієприкметників у значенні вказівних займенників "цей, такий". Наприклад: *Наступні(такі) мінерали, що входять до цієї групи, мають темне забарвлення.* Прикметник "наступні" у значенні займенника "такі" підкреслює послідовність перерахування особливостей, ознак і т. д. У науково-технічній літературі, як правило, не вживаються, в силу їхньої невизначеності, неконкретності, займенники "щось", "дещо", "що-небудь".

Наявність в текстах багатоелементних займенникових зворотів, абсолютно непритаманне українській мові. Структурно вони є комбінаціями займенників *here, there, where* з прийменниками *in, of, about, after, at, by, for, before, from, on, to, under, into, upon, against, etc.*, наприклад: *herieof* (про це; звідси, з цього), *thereof* (з цього, з того, цього, того), *hereupon* (услід за цим, після цього; внаслідок цього, унаслідок чого), *thereupon* (на тому, на цьому; услід за тим, унаслідок того) і ін. Значення цих одиниць легко визначається за контекстом, але в певних випадках необхідно звертатися до англо-українських словників.

Як висновок, можна зазначити, що науково-технічний стиль виявляє цілий ряд лексичних та граматичних особливостей. Найбільш типовою лексичною ознакою науково-технічного стилю є насиченість його термінами, термінологічними словосполученнями, професіоналізмами, а також наявність лексичних конструкцій, скорочень, абревіатур. Науковий стиль, як жоден інший, багатий на слова чужомовного походження тому, що наука — явище міжнародне, тож запозичення є одним із найважливіших джерел поповнення термінології. Друге важливе джерело — терміни, утворені на власній основі, за допомогою словотвірних способів: афіксації, префіксації, словоскладання, абревіації. Отже, в науковій лексиці співіснують інтернаціональне й національне.

Граматичні домінанти науково-технічного тексту, проявляються у виборі форм слова і в побудові словосполучень і речень. Позамовна риса науково-технічного стилю - «логічність» - виявляється у правильному використанні мовцями мовних засобів, за допомогою яких можна точно передати предмет міркування і саму думку про нього, досягти смислової зв'язності мовлення, уникаючи суперечливості у викладі матеріалу. Йдеться, насамперед, про граматичну повноту висловлювання, тобто вживання повних, переважно складних сполучникових речень, оскільки сполучники дають змогу членувати зміст і чіткіше передати смислові і логічні зв'язки між частинами

змісту і речення. Складні речення є зручною формою вираження складної системи наукових понять, установлення певних відношень між ними: причина і наслідок, доведення і висновки тощо. Тому в текстах наукового стилю здебільшого використовуються складнопідрядні речення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антрушина Г.Б. Лексикология английского языка: Учеб. пособие для студентов. 3-е изд., стереотип / Г.Б. Антрушина, О.В. Афанасьева, Н.Н. Морозова. – М.: Дрофа, 2001'. - 288с.
2. Аристов Е.А. Английские слова и их употребление / Е.А. Аристов, Д.Н. Барская. – Львов : Світ, 1972. – 390 с.
3. Білозерська Л. П. Термінологія та переклад. Навч. посібник для студентів філологічного напрямку підготовки. / Л. П. Білозерська, Н.В. Возненко, С. В. Радецька – Вінниця: НОВА КНИГА, 2010. – 232 с.
4. Гумовська І.М. Англійська юридична термінологія в економічних текстах: генезис, дериваційні та семантико-функціональні аспекти : дис... канд. філол. наук: 10.02.04 / І. М. Гумовська – Л., 2000. – 186 с.
5. Зубков М. Сучасна українська ділова мова. 2-ге видання, доповнене. / М. Зубков – Х.: Торгін. 2002 – 448 с.
6. Карабан В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури / В.І. Карабан // Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. – Вінниця: «Нова книга», 2004. – 575 с.
7. Кипнис И.Ю. Грамматические особенности перевода английского научно-технического текста. Грамматический справочник / И.Ю. Кипнис, С.А. Хомченко – Минск: БНТУ, 2010. – 121 с.
8. Корольчук А. Некоторые особенности процесса заимствования лексических единиц / А. Корольчук, Т. В. Хоменко // Вісник Київського інституту бізнесу та технологій. – К., 2008. – №2 (9). – С. 123.
9. Мацько Л.І. Стилїстика української мови. / Л.І. Мацько – Львів: Вища школа – 2003. – 462 с.
10. Мозговий В. І. Українська мова у професійному спілкуванні. / В. І. Мозговий. – Київ . 2006. – 592 с.
11. Шанский Н.Н. Лексика современного русского языка / Н.Н. Шанский. – М.: Высшая школа, 1972. – 124 с.